

مستندات قرآنی حقوق بشر در قرآن چیست؟

قرآن، در تمامی زمینه ها و فضایل و کرامات و با در نظر گرفتن همه مصالح و جنبه های مادی و معنوی، از حقوق بشر سخن می راند. از دیدگاه قرآن، انسان، کرامت ذاتی دارد.

قرآن، در تمامی زمینه ها و فضایل و کرامات و با در نظر گرفتن همه مصالح و جنبه های مادی و معنوی، از حقوق بشر سخن می راند. از دیدگاه قرآن، انسان، کرامت ذاتی دارد.

قرآن درباره حقوق بشر، آیات فراوان دارد. قبل از آوردن نمونه ای از آیات، بیان این مطلب لازم است که حقوق بشر - به مفهوم قرآنی آن - با حقوق بشر غربی متفاوت است. در غرب، حقوق بشر، مبتنی بر امانیسم (اصالت انسان و انسان محوری) مادیت و منافع مادی فردی و طبقاتی و... است؛ اما قرآن، در تمامی زمینه ها و فضایل و کرامات و با در نظر گرفتن همه مصالح و جنبه های مادی و معنوی، از حقوق بشر سخن می راند. از دیدگاه قرآن، انسان، کرامت ذاتی دارد: "و لقد کَرَّمنا بنی آدم؛ (اسراء، ۷۰) ما آدمی زادگان را گرامی داشتیم." برای به فعلیت رساندن این خصلت ذاتی، مقاماتی گران قیمت به او عطا شده که به هیچ یک از دیگر موجودات، داده نشده است و در هیچ مکتبی مانند اسلام، چنین حقوقی که لایق انسان باشد، به چشم نمی خورد.

اکنون به چند نمونه آیات قرآنی درباره کرامت، شخصیت و حقوق انسان اشاره می کنیم:

۱. انسان به خدای متعال قرب تکوینی دارد: "وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ؛ (بقره، ۱۸۶) و هنگامی که بندگان من، از تو درباره من سؤال کنند، (بگو): من نزدیکم! دعای دعاکننده را به هنگامی که مرا می خواند، پاسخ می گویم!" این بالاترین کرامتی است که خداوند در حق انسان قائل شده است.

۲. انسان، خلافت الهی را به عهده دارد: "إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً؛ (بقره، ۳۰) من در روی زمین جانشین برای خودم قرار دادم." ۳. حق انتخاب آگاهانه و آزادانه (که لازمه آن، اختیار است) برای انسان محفوظ است: "الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ؛ (زمر، ۱۸) کسانی که سخنان را می شنوند و از نیکوترین آن ها پیروی می کنند." "إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا؛ (انسان، ۳) ما راه را به او نشان دادیم، خواه شاکر باشد (و پذیرا گردد) یا ناسپاس." ۴. پیمودن راه حق بعد از انتخاب آگاهانه برای او آسان شده است: "ثُمَّ السَّبِيلَ يَسِّرُهُ؛ (عبس، ۲۰) سپس راه را برای او آسان کرد." ۵. بارهای سنگین و زنجیرهای دست و پاگیر با آمدن پیامبران از دوش او برداشته شده است: "وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ؛ (اعراف، ۱۵۷) و بارهای سنگین و زنجیرهایی را که بر آن ها بود، (از دوش و گردنشان) بر می دارد." ۶. موارد دیگری از قبیل: قرار دادن تمامی مواهب مادی و معنوی برای او در جهت رسیدن به کمال نهایی (انعام، ۱۰۴)، انسان، مخلوقی برگزیده شده از بین همه مخلوقات عالم (طه، ۱۲۲)، تأکید بر حفظ شرافت انسان (یوسف، ۵۰) موجودی که محور و هدف رسالت های رسولان است. (اسراء، ۹، ۱۰) قدرت تسخیر انسان، در عالم طبیعت (لقمان، ۲۰) برخورداری او از عقل و قدرت تدبر و تفکر که منشأ اراده و انتخاب و اختیار و آزادی است (اسراء، ۳۶)، حق حیات، حرام بودن قتل او و... احتراماتی است که قرآن برای انسان قائل شده است. آنچه قرآن درباره حقوق بشر بیان کرده، نشانگر آن است که انسان، برترین مخلوق است و بالاترین حقوق، کرامت، فضیلت و شخصیت به او عطا شده است. ۱

پی نوشت ها:

۱. ر. ک: المیزان، ترجمه موسوی همدانی، ج ۱۳، ص ۲۱۴ - ۲۲۷، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم / حقوق الانسان في الاسلام، دکتر محمدالرحیلي، ص ۱۲ - ۴۷ و ۱۴۰ - ۱۴۶، دارالکلم الطیب، بیروت.